

Side lagde denne Betragtning til Grund, naar det gik ud over dem. At Arbejderne, naar man puttede Maskiner ind paa Fabrikkerne og alle Vegne koncentrerede Driften, blev kastet paa Gaden, blev der aldrig taget Hensyn til. Men fordi man har behandlet Arbejderne paa den Maade, kan jeg selvfølgelig meget godt acceptere, at man farer frem med Lempe paa andre Omraader.

Fraenkel: Der kom i den højtærede Indenrigsministers Udtalelser noget frem, som netop pegede i den Retning, hvor jeg befrygtede, at Udgangspunktet for dette Lovforslag laa. Jeg kunde have Lyst til lige rent ud at spørge den højtærede Minister: Vil han gennem en saadan Lov hindre, at nogle enkelte Mennesker faar store Indtægter? Er det deri, den højtærede Minister ser Faren? Det gør jeg nemlig ikke. Naar jeg indrømmer, at en Lovgivning om koncentrerede Bedrifter og saa paa visse Omraader kan rettes mod Priserne, navnlig paa saadanne Omraader, som angaar de nødvendige Forbrugsartikler, hvorimod det absolut maa afvises f. Eks. paa alle Luksus-Omraader, saa ligger det netop i, at det er Nødvendighedsartikler, det drejer sig om, men jeg skulde meget beklage, om en almindelig gennemført Prispolitik overfor disse Bedrifter skulde bevirke en stærk Tilbagegang i den private Kapitalansamling, af den simple Grund, at jeg, der jo ikke er Socialist, mener, at den private Kapitalansamling er ganske nødvendig for at føre Erhvervslevet, Produktionen, det, som til syvende og sidst det hele beror paa baade for de enkelte Medlemmer af Samfundet og for Staten, igennem paa en saadan Maade, at Samfundet kan eksistere. Hvis vi nærer nogen Tvivl derom, behøver vi dog virkelig blot at se paa de Forhold, vi lige har passeret, og de Forhold, vi staar i, idet alle, som har Indsigt i Tingene, er klare over, at det, der er i Vejen nu, er Produktionens Svigten. Blot vi kan faa Fart i Produktionen igen, er det all right. Og naar den højtærede Minister siger, at de paagældendes Magtstilling netop beror paa, at de kan tage de store Priser — jeg forstaar den højtærede Minister saaledes, at der bag denne Ytring ligger, at de kan tjene saa meget —, vil jeg dertil sige: Nej, paa ingen Maade. Derpaa beror det, om de kan spise Østers og Kaviar, drikke Champagne o. s. v., og om de kan sætte megen Produktion i Gang. Men deres Magtstilling behøver aldeles ikke at bero

derpaa, naar der gennem Lovgivningen og, hvad jeg sætter uendelig højere end Lovgivningen, gennem Samfundets praktiske Udvikling danner sig Hindringer for en saadan Magtudfoldelse, Hindringer, som de ikke er i Stand til at sætte over. Jeg tænker her f. Eks. paa faglige Organisationer, baade Arbejdernes og Funktionærernes ganske nødvendige Organisationer. Ikke mindst tænker jeg paa, at vi lever i et Land, hvor Landbruget alle Dage vil have en meget stor Betydning. Og der er jo det ejendommelige ved Landbruget, at akkurat det samme Krav, som Landbruget maa fyldestgøre, ligesom Byerhvervene maa det, for at tilfredsstille den voksende Befolkning og den stigende Levefod, nemlig det at producere intensivere, fører i Landbruget lige til det stik modsatte i teknisk og social Henseende af, hvad det fører til i Byerhvervene. Her tvinger det til en stadig større og større Koncentration, i Landbruget derimod til Spredning, til Udstykning. Derved bliver Landbrugeren, om jeg saa maa sige, den fødte Demokrat, hvis Opmærksomhed man slet ikke behøver at vække, naar der i Samfundets Top danner sig Forhold, som gennem den Magtstilling, de giver enkelte, kan blive en Trusel for Samfundet. Men det maa man ikke lukke Øjnene for, at disse enkelte i Spidsen med det store Pengeunderlag under sig er absolut nødvendige for Samfundets Fremskridt. Det har de været i Landbruget, akkurat som i Byerhvervene. Hvis de Herrer vil slaa op i „Landbrugets Ordbog“ for Eksempel Artiklen „Andelsvæsenet“ eller „Andelssystemet“, hvad det nu hedder, som er skrevet af Anders Nielsen, Svejstrup Østergaard, hvem De dog ikke vil beskyldte for at være nogen Aristokrat, vil De der finde anført, at i 1882, den Gang det første Andelsmejeri blev anlagt, betaltes der for Eksportsmør — han tilføjer i Parentes „Herregaardssmør“ — 54 Øre mere pr. Pund end for ordinært Smør — han siger i Parentes „Bondsør“. Disse 54 Øre mere for Pundet var det økonomiske Udtryk for den Overlegenhed i teknisk Henseende, som Storbedrifterne den Gang havde. Det var Udtrykket for, at de var Bærere af det tekniske Fremskridt den Gang og derfor havde Krav paa alt det Hensyn, som denne for Samfundet overordentlig betydningsfulde Stilling medfører. Jeg vil spørge Dem, om De tror, at dette Land havde været det samme, som det er, hvis der ikke havde eksisteret